

Noten lezen voor gitaar

Voor leerlingen, die met gitaarlessen beginnen,
maar nog niet met het notenbeeld bekend zijn.

© www.coumou.nl

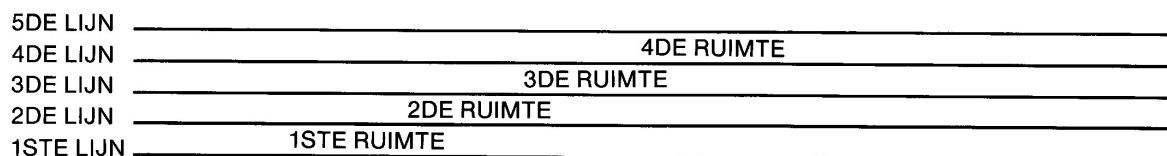

Noten leren lezen.

Muzieknoten leren lezen is net zo iets als een vreemde taal leren. Genoteerde muziek bestaat hoofdzakelijk uit symbolen, tekens en uitdrukkingen, die allemaal hun eigen betekenis hebben. Elementaire kennis van het notenschrift maakt de structuur van muziek beter te begrijpen. Daarom is het van belang dat je noten leert lezen, omdat dit je de toegang verschaft tot oneindig veel genoteerde muziek.

De notenbalk.

De notenbalk bestaat uit vijf lijnen met vier ruimtes daartussen. De muzieknoten kunnen op, onder of door de lijnen gezet worden.

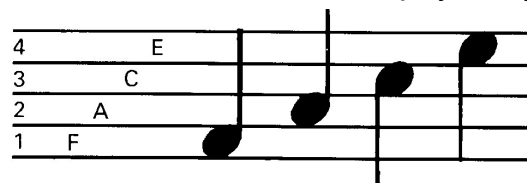
Muzieklanken (de tonen) worden aangegeven met symbolen die we noten noemen. Die worden veelal aangeduid met de eerste 7 letters van het alfabet. De **A, B, C, D, E, F en G**.

- In veel landen zijn ook de namen **Do, Re, Mi, Fa Sol, La en Si** in gebruik, die staan voor de letters: C, D, E, F, G, A en B.

De namen van de vijf noten dóór de lijnen zijn:

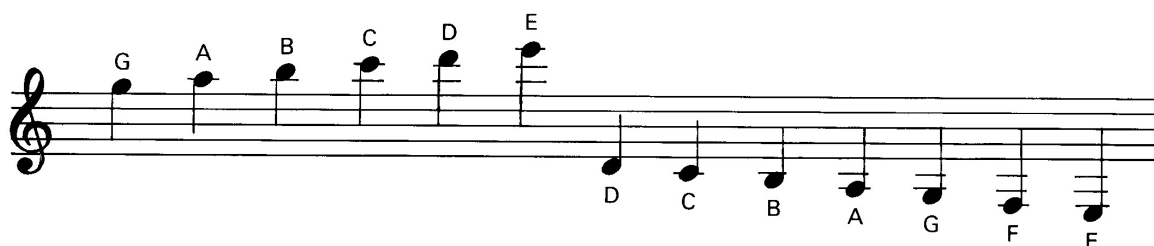

De namen van de noten tussen de vijf lijnen zijn:

Hulplijnen.

Voor de noten, die hoger of lager dan de notenbalk liggen, gebruikt men hulplijnen onder of boven de notenbalk. De noten komen er eveneens op, onder of door te staan.

De G-sleutel.

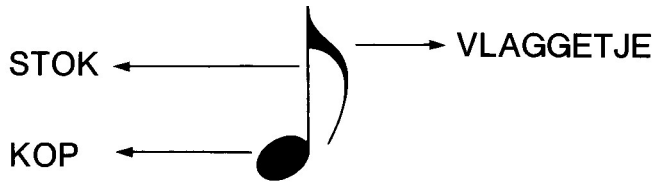

Dit is de G-sleutel. (ook wel vioolsleutel genoemd.) Vrijwel alle muziek voor gitaar wordt in deze sleutel genoteerd. In wezen legt men met deze sleutel vast dat de noot dóór de 2^e lijn van onder een G is.

- Er zijn meer sleutels in omloop waarvan de F sleutel de belangrijkste is. (Voor gitaar wordt die zelden gebruikt. Het komt nog minder voor dat gitaarmuziek geschreven wordt in een systeem met 2 notenbalken onder elkaar waarin een G en een F sleutel gecombineerd worden zoals dat voor piano gewoon is.)

Noten

Zo ziet een noot eruit.

Soorten noten met verschillende lengtes.

HELE NOOT	HALVE NOOT	KWART NOOT	ACHTSTE NOOT
KRIJGT 4 TELLEN	KRIJGT 2 TELLEN	KRIJGT 1 TEL	KRIJGT ½ TEL
Tel- 1 2 3 4	Tel- 1 2	Tel- 1	Tel- voor 2 noten

Rusten.

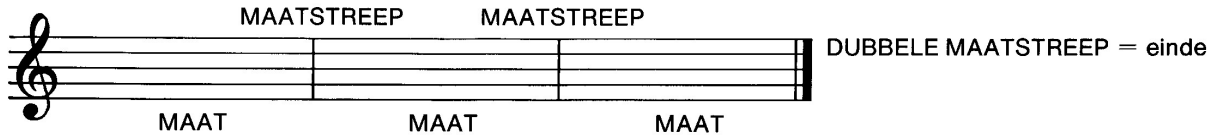
Voor iedere waarde van een noot bestaat een apart gelijkwaardig rustteken, dat gebruikt wordt op die momenten dat er niets mag klinken.

Soorten rusten met verschillende lengtes.

HELE RUST	HALVE RUST	KWART RUST	ACHTSTE RUST
(Getekend onder de vierde lijn)	(Getekend op de derde lijn)		
KRIJGT 4 TELLEN	KRIJGT 2 TELLEN	KRIJGT 1 TEL	KRIJGT ½ TEL
Tel- 1 2 3 4	Tel- 1 2	Tel- 1	

Maatstrepen.

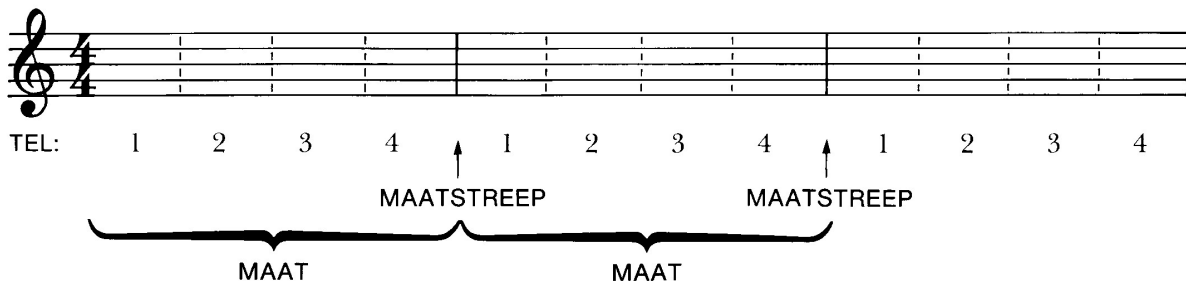
Maatstrepen zijn verticale lijnen die de notenbalk in maten verdelen. Alle muziek is verdeeld in maten. Een dubbele maatstreek waarvan het laatste lijntje dikker is betekent het einde van een melodie of van een deel van een muziekstuk.

Het maatsoortteken.

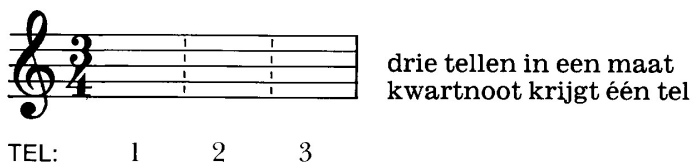
Een maat bestaat uit verschillende maaddelen (tellen). Meestal heeft elke maat even veel tellen. Om het aantal tellen in de maat aan te geven plaatst men het maatsoortteken aan het begin van de notenbalk vlak achter de sleutel. In het maatsoortteken geeft het bovenste cijfer aan hoeveel tellen er in elke maat zijn en het onderste cijfer de soort noot die één tel krijgt.

DIT TEKEN $\frac{4}{4}$ GEEFT DE VIERKWARTSMAAT AAN

C betekent hetzelfde als $\frac{4}{4}$ = tellen in een maat (4)
 $\frac{4}{4}$ = soort noot die één tel krijgt (kwart noot)

DIT TEKEN $\frac{3}{4}$ BETEKENT DRIEKWARTSMAAT

DIT TEKEN $\frac{2}{4}$ BETEKENT TWEEKWARTSMAAT

twee tellen in een maat
kwartnoot krijgt één tel

tel: 1 2

Hoe noten van verschillende lengte zich in één maat kunnen bevinden.

tel: 1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4 é-ne twée-e 3 4

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4 é-ne twée-e 3 4

De genoteerde tellen onder de muziek geven aan hoe je de verschillende lengtes van de noten uit kunt tellen.

- Later zul je als je muziek maakt leren dat je met alleen tellen ritmes niet zuiver kunt spelen. De accent structuur binnen een maat maakt mede deel uit van een ritme. Tellen is echter wel een hulpmiddel om noten hun juiste lengte in tijd te geven.

Noten met een punt.

Wanneer er een punt achter een noot staat wordt die noot anderhalf maal zo lang: de helft van de waarde van die noot komt er bij. Dat geldt ook voor een punt achter een rustteken.

HALVE NOTEN MET EEN PUNT

tel: 1 2 3 1 2 3 2 + 1 = 3 TELLEN

KWARTNOTEN MET EEN PUNT

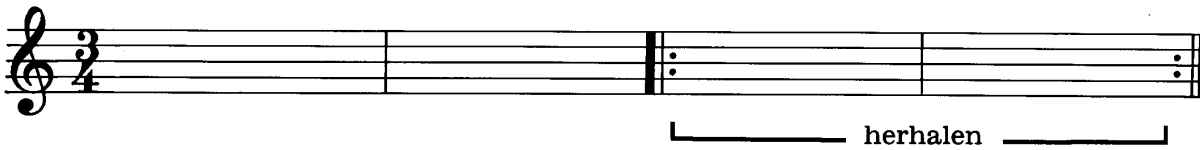
tel ; één twée-e drie vier-e 1 + 1/2 = 1 1/2 TEL

Herhalingstekens.

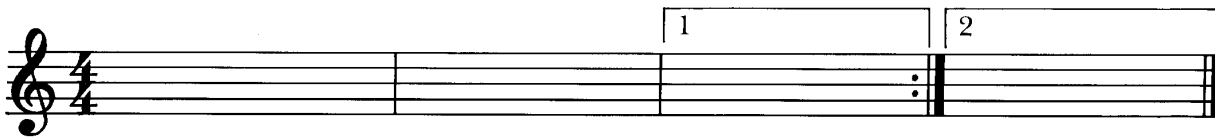
Een dubbele punt vóór de dubbele (eind) maatstreep betekent dat het muziekstuk in zijn geheel vanaf het begin herhaald moet worden.

Wanneer in een muziekstuk meerdere dubbele maatstrepen voorkomen moet het deel tussen de dubbele punten herhaald worden.

Het komt wel eens voor dat een melodie of een stuk herhaald moet worden, waarbij het einde van de herhaling iets afwijkt. Speel het stuk dan bij punt 1 door tot de dubbele punt en herhaal datzelfde deel waarbij je het gedeelte onder 1 overslaat en in plaats daarvan het deel onder 2 speelt.

Dynamische tekens.

Dit zijn de tekens die aangeven hoe zacht of hoe hard de muziek gespeeld moet worden. In genoteerde muziek worden ze onder de notenbalk geplaatst waar harder of zachter gespeeld moet worden. Als dit geleidelijk moet gebeuren wordt de term **crescendo** bij geleidelijk harder spelen gebruikt en **diminuendo** bij het geleidelijk zachter gaan spelen. Het laatste wordt ook wel **decrescendo** genoemd.

Ook de volgende tekens komen voor als er nog zachter of harder gespeeld moet worden:

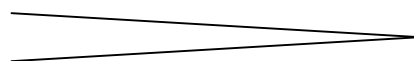
Nog zachter. Zo zacht als mogelijk. Zo hard als mogelijk.

crescendo teken

decrescendo teken

Tempo benamingen.

Een tempo geeft aan hoe snel of langzaam een stuk gespeeld moet worden. Een aanduiding van het tempo staat boven de notenbalk aan het begin van een muziekstuk.

De belangrijkste tempi zijn:

Lento (zeer langzaam), **Andante** (gaande, matig langzaam), **Moderato** (matig snel), **Allegro** (vrolijk, snel), **Presto** (zeer snel)

Een gebruikelijke indeling in verschillende klassen is:

Zeer langzame tempi met aanduidingen als: *lento, largo, adagio, grave.*

Langzame tempi met aanduidingen als: *andante, andantino, calmo, tranquillo, quieto.*

Matig snelle tempi met aanduidingen als: *moderato, allegretto, comodo.*

Snelle tempi met aanduidingen als: *allegro, vivace, animato, mosso.*

Zeer snelle tempi met aanduidingen als: *presto, prestissimo, agile, rapido, veloce, volante.*

Veranderingen in tempo.

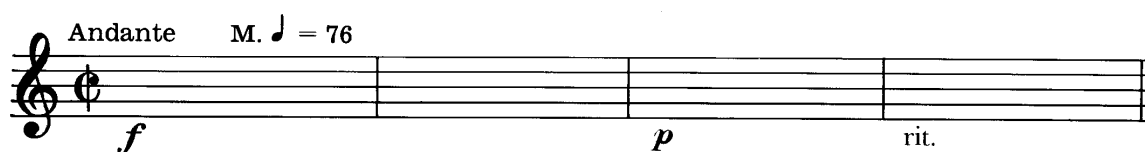
Veranderingen in tempo worden met de volgende termen aangegeven:

accelerando (accel.) is sneller wordend, **rallentando (rall.)** is langzamer wordend.

ritenuto (rit.) is terughoudend, **a tempo** weer terug in het gewone tempo.

Metronoomwaarden.

Ook kan het tempo exact worden aangegeven in een metronoomwaarde. Men kiest dan een notenwaarde waarvan men bepaalt hoeveel van die notenwaarden in één minuut gaan. In principe worden hiervoor vaak de kwartnoot of de halve noot gekozen. In het onderstaande voorbeeld moet dus zo snel gespeeld worden dat 76 kwartnoten in één minuut gaan. Een hulp bij het bepalen van deze snelheid is de metronoom, een apparaat waarmee het aantal tikken in één minuut kunt instellen.

Tabel van noten en rusten.

noten		tellen	rusten		tellen
	HELE NOOT	4		HELE RUST	4
	HALVE NOOT MET PUNT	3		HALVE RUST MET PUNT	3
	HALVE NOOT	2		HALVE RUST	2
	KWARTNOOT MET PUNT	1½		KWART RUST MET PUNT	1½
	KWARTNOOT	1		KWART RUST	1
	ACHTSTE NOOT MET PUNT	¾		ACHTSTE RUST MET PUNT	¾
	ACHTSTE NOOT	½		ACHTSTE RUST	½
	ZESTIENDE NOOT	¼		ZESTIENDE RUST	¼

(4 zestiende noten) = (1 kwartnoot)

- In principe kunnen er ook nog kortere waarden voorkomen zoals de 32ste noot en rust, de 64ste en zelfs soms de 128ste. De waarde halveert telkens en het wordt aangegeven met steeds meer vlaggetjes. Voorbeeld van een 32ste noot:

Antimetrische figuren.

Als men een tijdseenheid verdeelt in een oneven aantal noten is dit een antimetrische figuur. Een groep van drie noten in één tijdseenheid noemt men een triool. Dat geeft men als volgt aan:

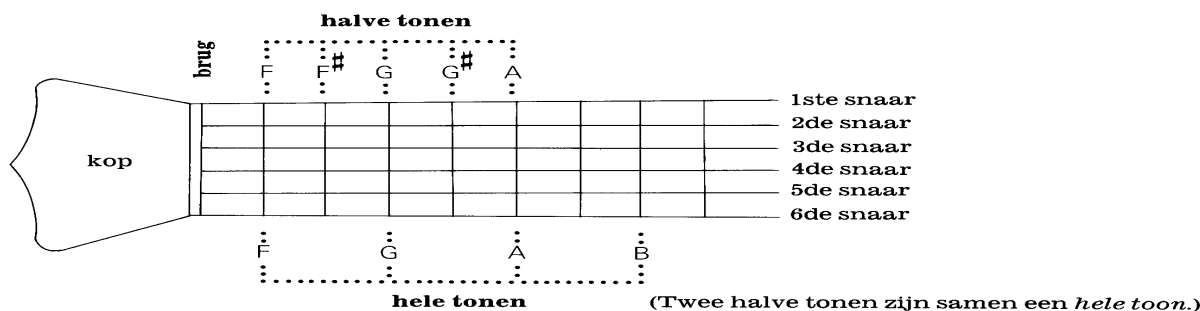

(3 halve noten = 1 hele noot) (3 kwartnoten = 1 halve noot) (3 achtste noten = 1 kwartnoot)

- Ook is het mogelijk een tijdseenheid in vijf te verdelen (de kwintool) of zeven (de septimool)

De toets.

De afstand van de ene fret tot de volgende fret is een halve toonsafstand.

Overzicht van de noten op de gitaar.

De cijferijes geven de positie aan waarin de toon zich op de betreffende snaar bevindt:
 0 = open snaar, 1 = 1e positie, 2 = 2e positie, etc.

1e E-snaar pos.: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 →
 2e B-snaar pos.: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 →
 3e G-snaar pos.: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 →
 4e D-snaar pos.: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 →
 5e A-snaar pos.: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 →
 6e E-snaar pos.: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 →

6e = E-snaar open: E
 5e = A-snaar open: A
 4e = D-snaar open: d
 3e = G-snaar open: g
 2e = B-snaar open: b
 1e = E-snaar open: e

positie: 1	F	Ais Bes	dis es	gis as	c	f
2	Fis Ges	B	e	a	cis des	fis ges
3	G	C	f	ais bes	d	g
4	Gis As	Cis Des	fis ges	b	dis es	gis as
5	A	D	g	c	e	a
6	Ais Bes	Dis Es	gis as	cis des	f	ais bes
7	B	E	a	d	fis ges	b
8	C	F	ais bes	dis es	g	c
9	Cis Des	Fis Ges	b	e	gis as	cis des
10	D	G	c	f	a	d
11	Dis Es	Gis As	cis des	fis ges	ais bes	dis es
12	E	A	d	g	b	e
13	F	Ais Bes	dis es	gis as	c	f
14	Fis Ges	B	e	a	cis des	fis ges
15	G	C	f	ais bes	d	g

(klankkast bij Spaanse gitaren)

In het bovenstaand overzicht kun je alle noten tot en met de 15de positie van de gitaar vinden. Op de hals zijn ze met letters aangegeven. Op de notenbalk zie je de namen van de noten eronder staan en boven de notenbalk is aangegeven op welke snaren je één en dezelfde toon kunt vinden.

Het lezen van een akkoord diagrammen en tabulatuur.

Tot nog toe hebben we het alleen over het notenschrift gehad, waarbij in principe een klank genoteerd wordt die ook op andere instrumenten gespeeld kan worden. (Klank notatie) Om de vertaling van een klank naar een handeling op je gitaar te vergemakkelijken wordt er vaak gebruik gemaakt van akkoord diagrammen of tabulatuur. (Handelingsnotatie) Hierin wordt dus niet aangegeven wat er klinkt maar wat je moet doen op de gitaar. Als je de volgende afbeeldingen met toelichtingen bekijkt wordt snel duidelijk hoe je akkoord diagrammen en gitaartabulatuur moet interpreteren.

De hoofdletter C is de naam van het akkoord.

Je ziet in dit akkoord diagram:

De (lage) 6^e E snaar met een kruisje mag niet meeklinken.

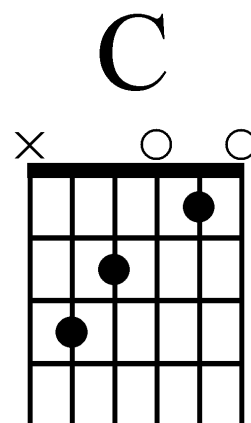
De 5^e A snaar, waarvan het derde vakje moet worden ingedrukt.

De 4^e D snaar waarvan het 2^e vakje moet worden ingedrukt.

De 3^e (open) G snaar met een nulletje die mee moet klinken.

De 2^e B snaar waarvan het 1ste vakje moet worden ingedrukt.

De 1ste (open) E snaar met een nulletje die mee moet klinken.

In het onderstaande voorbeeld zie je een notenbalk met daaronder een balk met 6 lijnen. Deze 6 lijnen stellen weer de snaren voor van de gitaar, maar nu liggend in plaats van staand. De vakjes die je moet indrukken worden d.m.v. cijfertjes worden aangegeven. In de notenbalk erboven kun je zien hoelang de noten moeten duren. In meer gecompliceerde muziek zie je ook hoe de stemmen ten opzichte van elkaar bewegen. Het is dus zeer aan te bevelen om gebruik te maken van tabulaturen (tabs) waar ook het notenbeeld boven genoteerd staat.

♩ = 84

T

A

B

Slotopmerking.

Als je met gitaarspelen begint verdient het aanbeveling altijd met noten lezen te beginnen (dus niet vanuit tabs te spelen) omdat het notenschrift je inzicht verschaft hoe muziek in elkaar zit. Als muziek erg ingewikkeld wordt (door bijvoorbeeld het gebruik van hogere posities of van een afwijkende stemming) kan de tabulatuur een heel nuttig hulpmiddel zijn. Verder is het goed te bedenken dat de instrumentale gitaar en luitmuziek vanuit tabulaturen is ontstaan.